

Somogyi Imre

Amerikai úti élmények

(1926–1927)

– Részletek –

Philadelphiában, az Egyesült Államok régebbi fővárosában mindjárt az első látogatásom alkalmával megtekintettem a történelmi nevezetességeket. Kalauzom *Major Mihály* prédikátor testvér volt, akivel a Szabadság téri Országházba mentünk. Ebben az épületben nyilvánították ki az Angliától való függetlenséget 1776-ban, itt választották meg és iktatták be hivatalába az első elnököt *Washington* személyében 1793-ban. Láttuk a történelmi becsű, híres „Szabadság-harangot”, mellyel a függetlenség kikiáltásakor harangoztak, s amely akkor hosszában megrepedt. Felirata: „...és hirdessetek szabadságot a föld minden lakosainak...” (3Móz 25:10)

A múltból kilépve a jelenbe azt tapasztalhatjuk, hogy a technikai haladás sajnos károsan befolyásolja az ember szellemi életét, akí rideggé, számítóvá, esetenként gazdaggá válík, de érzésvilágában egyre szegényebb lesz.

Egy angliai öregúr, akinek okuláréján és ruházatán is rajta volt a bájos múlt idők rokokós emléke, miután bejárta Amerikát, így kiáltott fel keserűen: „Szép ország ez az ország. Szépek a virágai, de azoknak nincs illatuk. Szépek a gyümölcsök, de nincs zamatjuk. Szépek az emberek, de nincs lelkük...” Ha nem is szó szerint mondott igazat az öregúr, de kritikája igen jellemző a technika szárnyain rohanó Amerikára.

*

A louisville-i Walnut-Street-i nagy baptista gyülekezetben vagyunk. A kétezer ülőhelyes templom zsúfolásig megtelt, s kezdetét veszi egy ünnepély. *Dr. Finley F. Gibson*, a pásztor hét év óta áll a gyülekezet élén, s ez a közösség osztatlan elismeréssel, szeretettel és tisztelettel ünnepli ezt a jubileumot. Jóleső érzéssel tapasztaltam azt a puritán egyszerűséget, mely külsőségeiben jellemezte ezt az ünnepélyt. *Dr. Gibson*, mikor beszélt, könnytől csillogó szemmel nézte a gyülekezet tagjait, kik Isten iránti hálával a szívükben pihentették meg tekintetüket prédikátorukon. Azt mondják, hogy a városban ez a lelegeleveníbb, legmelegebb gyülekezet. Tényleg én is úgy érzem. Ó, vajon miért van az, hogy olyan nagy különbség mutatkozik itt-ott a gyülekezetek életében? Egyetlen ünnepély magyarázatát adta annak, hogy miért oly forró köztük a szeretet, miért örülnek és miért fejlődnek. Miután *Gibson* testvér ügyesen kiragadta személyét az ünnepség középpontjából, a megfeszített és feltámadott Krisztus került az Őt megillető helyre. Ezt megéreztek az emberek, és minden különösebb biztatás nélkül elhatározták, hogy eddigi életükön és missziómunkájukon változtatnak, többet fognak adni a szegények és árvák javára, több külmiszionáriust küldenek a pogánymisszióba, kevesebbet költenek a luxusra, a kevésbé szükséges tárgyakra. Meg kell jegyezni, hogy ebben a gyülekezetben egy száz milliomos sincs – mint sok másban –, és mégis, szolgálatuk eredményei nyilvánvalóbbak. Hála az Úrnak, az ördög itt sem boríthatta meg a lelkeket a közöny leplével.

– „Aki bőven vet, bőven arat!”

Hogy mennyire autonóm minden gyülekezet, bizonyítja az a tény, hogy egyik sem tartja irányadónak a másik szokásait. Van, ahol a lelkipásztort palást használatára kérik, máshol nem. Legtöbb helyen azonban az énekkarok tagjai, férfiak és nők egyaránt „egyenruhát” viselnek. Ennek magyarázata, hogy a divat szertelenségei szerint készült ruhákat így elfödik, s az énekek komoly tónusát is jobban biztosíthatják, amennyiben összhang van az öltözetben is. Viszont a jelenlevők figyelmét sem terelik a különféle színű és szabású ruhákra.

*

A házak építésénél nem a szépségre, hanem a nagyságra fektetik a hangsúlyt. Egesz csinos villák, középületek és templomok kivételével alig van nyoma az ornamentikának. Művészeti szépérzék nélkül húzzák fel a 70–80 emeletes felhőkarcolókat, amelyek nagy gyufaskatulyához hasonló házak.

*

Ohióban beszéltem egy magyar emberrel, aki fiatal korában, egy falujából származó bányász hazalátogatásakor mondott „lődításainak” hatására ment ki Amerikába. Tömérdek munka, szenvedés és viszontagság után jutott el a csodaországba, ahol saját bőrén, keservek között tapasztalta az igazságot. Étlen-szomjan kóborolt napokon keresztül New York utcáin, míg végre egy magyar munkás rátalált és megszánva lakására vitte. Munkához is hozzájutott, acélkohók mellett feszítve izmait, olyan gyárban, ahol naponta két-három munkást nyelt el örökre a forró láva... Ugyancsak Ohióban magyaroktól hallottam, hogy 1906–1907-ben a bevándorlók között rettenetes éhség tombolt, s az utcán szedték össze az ételhulladékot. Mindez Amerikában történt.

Meg kell állapítanom, hogy ma, akinek van munkája és dolgozni is szeret, az tisztességesen megél. A rendes életmódot folytató ember keresetének negyedrésztét, sőt felét is megspórolhatja. Ha azonban munkahelye megszűnik, összegyűjtött pénze elfogy, és nyomor köszönt be a hajlékába.

*

Kansas államban – de másfelé is – egy ideig törvény tiltotta a cigarettázást, majd az új kormány engedélyezte azt. A szesztilalmi törvény bevezetése óta egyre nagyobb „népszerűségnek” örvend a cigaretta. Hiába, az embereknek – férfiaknak és nőknek egyaránt – narkotikum kell. Mindegy, hogy milyen alakban. A hivatalos statisztikák szerint – csak az Egyesült Államokban – évente százbillió cigarettát szívnak el.

Sokáig vezérlő elv volt Amerikában, hogy „A nők az elsők” – tiszteletük nyilvánvaló volt. Szándékosan írom a „volt”-ot. Amióta munkavégzés miatt a nő túllépte a családi otthon küszöbét, hogy a munkapad vagy az íróasztal mellett versenyezzen a férfiakkal, az őket körülövező nimbusz határozottan csökkent. Főként pedig mióta a nő kezd udvarolni a férfinak, és nem fordítva. (Kivételek vannak, de általában a női tekintély lerombolásának maguk a nők az okai.) Van, aki kényszerből, szegénysége miatt nehéz fizikai munkát is elvégez. Tisztelettel és részvétellel vagyok irántuk. De a többség csak azért megy „dolgozni”, hogy jövedelmét piperére,

divatos öltözködésre költse, hogy alkalma legyen flörtölésre. Lehet, hogy kissé szigorú vagyok ezen dolgok megítélésében, de azt írom, amit láttam és tapasztaltam.

Ami a nők ruházatát illeti, a divat kinővéseitől eltekintve, csinosak és ízlésesek. Az amerikai nő nézetem szerint olcsóbban ruházkodik, mint az európai. Szereti a selymet, a változatosságot, de anélkül, hogy pazar volna. Fő, hogy mutasson.

*

Az amerikai nép általában hazafias érzelmű, nem képezhet közöttük válaszfalat a politikai vagy világnézet, a foglalkozás vagy képzettség. Az amerikai – pedig hányféle népcsoportból tevődik össze? – már a bölcsőtől hozza magával a csendes, sokszor tudatalatti honszeretetet, s egyben az óhaza iránti ragaszkodást. Ennek bizonyítéka az is, hogy majdnem minden templomban ott van az amerikai csillagsávos lobogó, a származási ország és a keresztyén zászló is. Az utóbbi, fehér mezőben piros kereszt, s a mező felső sarkában kék kocka.

*

New Jersey állam városában történt, hogy a gyülekezet új templom építését határozta el. Azt azonban sehogy sem tudták eldönteni, hogy mennyibe kerüljön az új építmény. Egyrészt nem voltak tisztában azzal, hogy mennyit áldozhatnak rá, másrészt nem akadt egy ötletadó. Végre rájöttek egy számítási műveletre. Megszámolták, hogy a gyülekezet tagjai közül hányan van autója, s elhatározták, hogy az új imaház is annyiba kerüljön, amekkora összeget a luxusautók ára képvisel. A tervet pedig végre is hajtották.

*

Most egynehány perccel, jónéhány sort szentelek annak a „betegségnek”, melyet honvágnak neveznek. Sokat lehetne erről az érzésről beszélni, prédikálni, érvelni, filozofálni. De minek?... Aki nem járt idegenben – messze, messze a hazai rögtől –, úgysem érti meg azt, hogy mi a honvágy... És a honvágyat nem is érteni, mint inkább érezni kell. Igen! Érezni és emlékezni! Emlékezni mindarra, ami messze van. Az emlékek álomba ringatják a szívet, s a szív ilyenkor nagyon, de nagyon fáj... Más levegő, más táj, más környezet, más étel, más ital, más napfény, más égboltozat kellene! ... A magyarnak – Magyarországnak.

Tudjuk, hogy Isten mindenütt velünk van, s hogy mindenütt vannak népei az Úrnak: van öröm, vigasz, boldogság. De... ó, ha egyszer sebet üt szívünkön a honvágy, az a seb alig gyógyul. Csak egy gondolat feszíti az agyat, csak egy szó remegteti az ajkat, egy érzés dobogtatja a szívet: Haza, haza, haza!

Olykor rimes sorokat is írogattam. Magyar rímeket – idegen földrészen, idegen országban. Honvágytól égő szívből fakadnak. Aki nem értené meg, ne dobjon rám követ miattuk! Csak egyszerű sorok, vándoreMBER lelkének érzelemhullámai:

Vándorének – részlet –

...
*Magyarország felől hogyha felhők szállnak,
Üzenetet hoznak a bujdosó nyájnak,
A robotos nyájnak.*

*S bár itt rügybe szökken a szabadság fája,
Vándor magyaroknak könnye csorog rája,
Könnye csorog rája...*

*Üzenünk hát mi is, szellő vigye messze:
– Trianon sírjából feltámadás lesz-e?
Örömnep lesz-e?*

*Csillag azt ragyogja, tenger is azt zúgja:
Borús magyar égen a dicsőség napja
Felragyog még újra!...*

Iskola

*Hogyha nem szeretted otthon a Hazádat,
Itt az idegenben százszor megsíratod,
Mint édes anyádat.*

*Hogyha nem akartál otthon magyarnak lenni,
Gyere idegenbe, itt magyarságodért
Megtanulsz – szenvedni.*

*

Sajnos a bűnesetek száma horribilis. A törvényszéki tárgyalótermek kétes értékű romantikájának egyre nagyobb számú közönsége van. Tetőfokára hágott a szenzációhajhászás; a különféle szennyos bűnesetek legapróbb részleteinek meghallgathatásáért vagy olvashatásáért százezrek szinte egész idegrendszerükben remegve áhítoznak. Megbotránkozva olvastam az újságban, hogy az egyik film szereplőjét, a gyilkost a közönség megtapsolta. Rettenetes! Hogyan durvítják el az emberi lelkeket ezek a lélekkufar filmvállalatok! Hova süllyed az ember erkölcsi jóérzése! ...Szimpatikus gyilkos!... Mi fog még következni ezután?

Látogatás King Ben birodalmában

Benjamin Purnell Michigan állam északi részében egy várost s benne egy különös vallási csoportot alapított. Hívei „király”-nak nevezték el, aki gazdaságilag és politikailag egyik legbefolyásosabb emberré vált az államban. Magát Jézus Krisztus élő alakjának, Dávid király egyenes ági leszármazottjának tartja. Szerinte az Úr benne jelent meg másodszor a földön. s ő van hivatva a tizenkét törzs és a lelki izraeliták összegyűjtésére. Számukra nincs halál, ők örökké tartó öröm részesei. Hazajövetelem után az újságok hírvonatából tudtam meg, hogy mégis meghalt „a király”!

A kis „városállamban” majdnem minden ott élnek és turistának szükséges üzlet és intézmény megtalálható. A látogatóknak minden pénzbe kerül. A „paradicsomban” van: madárkert, női zenekar – látogatásunkkor éppen „pihentek a sisterek, meg az instrumentumok” –, kosárlabda-park, hivatásos atléták, menház (a híveknek), vendéglők, auditorium stb. King Ben felváltva a „Betlehem” illetve a „Jeruzsálem” nevet viselő rezidenciákon, múpálmák és mükaktuszok között trónol. (Máskülönben a művirággal történő díszítés az egész Amerikára jellemző.)

Benjámín, a korábbi szegény ember, ma nagy vállalkozó. Szállodái, Michigan állam területén számtalan farmja, kertészete (Sydneyben, Ausztráliában is), erdősegei, fűrészgépjárai, könyvnyomdája, iskolái stb. vannak.

Véleményem szerint az egész „Éden” egy üzleti alapon nyugvó, nyereszkesre épített részvénytársaságnak tűnik. A hiszékenyek megtévesztését szolgáló „szentek” szigetén járunk. Legyünk óvatosak, mert ma sok hamis próféta jár a világban! Meg ne tévesszenek bennünket!

*

1926 májusában voltam először Detroitban, melyet „Ford-város”-nak is neveznek, mivel itt található a világhírű autógyár. A Delray-i és Highland-park nevű városrészben vannak a magyar kolóniák, ahol a Thadeus utcában, egymás szomszédságában szép magyar baptista, református és evangélikus templomok vannak, melyek hívei gyakran együtt dicsőítik az Urat, és minden nemzeti emlékűnepséget közösen tartanak. A baptista gyülekezetek lelkipásztorai *Fazekas S. János* és *Dulity Miklós* testvérek voltak. A Fordgyárban megfigyeltem, hogy percnként kifut egy autó. A munkások között főként németek, magyarok, oroszok és lengyelek vannak, akik napi 5–8, szakképzettek esetén 10–15 dollár fizetést kapnak. Ezért a jelentős összegért pontoságot és megfeszített munkát követel, detektívek figyelik az alkalmazottak mindennapjait, s a legkisebb kihágásért is az utcára kerül.

Henry Ford személye nagy jelentőséggel bír nemcsak a gazdasági, de a politikai életben is. Antiszemitizmusa miatt több pere volt, közöttük a Shapiro-féle, melynek egyik tárgyalásán egy törvényszéki bíró segítségével magam is részt vettem. A jelzett per után úgy látta jónak, hogy feladja zsidóellenességét, mert így kívánta azt az üzleti érdek. Ford eleinte vallásos köntöst hordott, de később ledobta magáról. Rideg üzletemberré vált, aki jótékony célra „elvből” nem ad semmit.

Detroiti magyar testvéreim, ottani szolgálatom alatt és most is, szerető szívvel vettek körül, s az volt a kívánságuk, hogy maradjak ott pásztoroknak. De a kötelesség visszahívott hazámba, a magyar munkamezőkre.

*

A vasárnapi iskolai rendszer – úgy az északi, mint a déli baptista szövetség keretén belül – csodálatos szervezethez és eredményességgel működik. Apparátusában számos tisztségviselő: szerkesztő, tanár, lelkipásztor, levelező és utazótitkár stb. tevékenykedik. Folyóirataik, gyermeklapjaik, lecke füzetek és más sajtóorgánumok saját könyvkiadójukban jelennek meg, ahol szakkönyveket, szórakoztató olvasmányokat is kiadnak. Minden munkájuk összefüggésben van a vasárnapi iskola céljával, munkájával és áldásaival. A vasárnapi iskola a gyülekezetek missziómunkájának a középpontjában áll, melynek résztvevői a gyermekek és a felnőttek is. Az utóbbiak bibliaiskolába járnak, ahol a tanulás társalgási formát ölt. A vasárnapi iskolának külön egyetemi hallgatói csoportjai is vannak, míg nálunk ha már 14–16 éves lesz a fiú vagy a leány, szabadkozik vasárnapi iskolába menni, hiszen ő már „nagy” ahhoz.

*

Az amerikai házépítésről már szóltam. A többnyire azonos típusú családi házak egyik érdekességét képezi a nagy állólámpa, színes ernyővel. Ha nem ég a lámpa, az azt jelenti, hogy biztosan nincs otthon senki. Más jellegzetesség a kandalló, melynek piros tüze is hangulatot áraszt. A karosszékeket télen a barátságos nyitott tűzhely köré helyezik, s ott foglalnak helyet a vendégek, családtagok, hallgatva egymás beszédét vagy felolvasását. A nagy szoba, nappali

közepén található asztalon a művirágcsokor és apró aranyhalakat tartó üvegedény elhelyezése majdnem minden amerikai családban „kötelező”.

*

Az itteni vonatok mozdonyaira egy-egy eléggé nagy harang van szerelve, amely cseng-bong, amidőn sorompó nélküli útkereszteződésekhez közeledik, vagy ha városok utcáin halad a vonat. Így próbálják megelőzni a baleseteket, katasztrófákat kisebb-nagyobb sikerrel.

Régebbi magyar „amerikások”-tól hallottam, hogy ezen vonat-harangozások egyes újabb bevándorlókat is megtévesztettek. Történt, hogy két új amerikai magyar felült New Yorkban az óriási vonatra, hogy Clevelandbe utazzanak. Útközben harangszót hallanak. Azt hiszik, hogy templom mellett megy el a vonat, s illendően, mint falujukban tették, levették fejükről a kalapot és imádkoztak. Rövid idő múlva ismét harangoztak, ők pedig levették a kalapot és újból imádkoztak. Megisméltódott ez a célállomásig legalább ötvenszer, s a mi magyarjaink egyebet se tettek egész úton – csak imádkoztak... Mikor megérkeztek Clevelandbe, tele voltak panasszal, hogy mennyi templom van itt Amerikában a vasúti sínek mellett... Igaz ugyan, hogy alig láttak belőlük néhányat.

Kentucky állam hegyes vidékein számos farm-városka található. Ezek közé tartozik Wheatley is, melyet száz baptista család birtokol. Az egyetlen utcából és több farmból álló „városnak” szép tágas, erős építményű imaháza, lelkipásztora, elemi és középiskolája, bankja és közintézményei is vannak. A város lakossága, vagyis a gyülekezet tagjai igen áldozatkészek s meg is látszik munkájukon Isten áldása. Egy éjszakát a város orvosánál töltöttem. A kedves öregemberre csak azért nehezteltem, mert annak ellenére, hogy éjjel után fekdüztünk le, hajnali négy órakor már rám dörömbölt és bekiáltott: „Kelj fel, testvér!” Aztán megmagyarázta, hogy Wheatleyben így szokás. A vendégnek is? – kérdeztem. Mindenkinek! – mondta. Amikor ebédnél ültünk, ő imádkozott mint a család feje, ő darabolta széjjel a csirkét is régi-régi szokás szerint. Ugyancsak ebben a városban egy másik családnál barátságos hangulatban töltöttem egy estét. Az egyik nagylány zongorázott, s a nyitott ajtón át vitte ki a szellő a dallamot, az éneket: „Hogyha este fenn az égen ragyognak a csillagok...” A családfő egy óra hosszáig azzal bíbelődött, hogy megtanulta helyesen kimondani a nevemet. Mire aztán megtanulta, újra elfelejtette.

Sorra látogattam több farmot. Munka, vidám élet mindenfelé, kevés kivétellel szép, tágas lakások, finom modorú, tiszta nők. Meglepett egyik-másik gazda műveltsége, könyvtáruk gazdagsága, mely apáról-fiúra szállva ritka becsű könyvpéldányokat is tartalmaztak.

*

Amerika városainak számos házán látható a „Palmist Office” felirat. A „pálmás hivatalban” nem pálmafát árusítottak, vagy nem azok közvetítő hivatala van, hanem tenyerjós iroda. Megtudtam, hogy ezek az „irodák” állami engedéllyel és meglehetősen anyagi haszonnal működnek. Egyéb eredményekről nincs tudomásom.

Akron város Ohio állam forgalmas és kedves települése. Mintegy tizenötezer magyar honfitársunk él és dolgozik a világ legnagyobb autógumi gyáraiban. Ott él a legtehetségebb amerikai magyar költők egyike is: *Tarnóczy Árpád*, az

Akroni Magyar Hírlap köztiszteletben álló szerkesztője, aki meleg szimpátiával támogatja lapjában a vallásos mozgalmakat. Az akroni magyar baptista gyülekezet, élén *Lovás László* prédikátorral, igen tevékeny missziói életet bontakoztat ki.

*

Gyönyörű emlékeim vannak evangélizáló körutaimról. De minden szép emlékem mellett a legszebbek közé tartozik az a két hét, mikor a Cleveland-Holtoni gyülekezetben hirdetem estéről-estére az igét. Noteszomban találok ezt a pár sort: 1926. május 19. Az alkalmon jelen vannak: *Bíró Mihály, Dauda Vilmos, Petre Gábor, Stumpf Árpád, Stumpf Lajos* prédikátorok, valamint *Kiss Gyula*, a presbiteri református egyház lelkesze. A pünkösd előtti és utáni napokban a Szentlélek tüzetől igazán áthatva, a *magyarság állandó* tömeges érdeklődése, csodálatos lelkesedése sokakat megtérésre készítetett. Imáik, imánk, az igehirdetések és más szolgálataik az Úrnak különösen gazdag kegyelmi esőjét szórták szét a hallgatóság körében. Akik ott voltak, bizonyára nem fogják elfelejteni... Szívemben ma is hála él az Úr iránt, mert éreztem, hogy ő ott jelenvolt és megáldott minket.

Csak az első evangélizáló utamon negyvenkilenc estén át hirdettem az igét megszakítás nélkül. Az Úr adta ehhez a munkához az erőt, alig érezve fáradalmat... De azért jól esett a pihenés! Clevelandben *Veres* testvérék hajlékában volt Bethániám, hol mindig szeretettel várták az utast. De egyebütt is mindig otthon éreztem magam a testvérek között. Ki tudná felsorolni mindazon kedves családok nevét, hol ágyat bontottak vagy asztalt terítettek számomra!

*

Nagyon szeretnék részletes beszámolót adni minden egyes misszióutamról, de ha ezt tenném, akkor kötetekre rúgnának feljegyzéseim. Mégis szükségesnek tartom felsorolni azon fontosabb állomásokat, ahol megfordulva igehirdetéseket, előadásokat tartottam:

1926. február 7–8.: *Himlerville* (Kentucky); 9–21.: *Cleveland* (Ohio, Westside); 22–23.: *Akron* (Ohio); május 9–16.: *Detroit* (Michigan); 17–30.: *Cleveland* (Ohio, Holton); június 1–13.: *Elyria* (Ohio); 15–20.: *Akron* (Ohio); július 6–11.: *Canton* (Ohio); október 11–17.: *Canton* (Ohio); 18–24.: *Buffalo* (N. Y.); 26–31.: *Welland* (Ont. Kanada); november 3–14.: *Mc Keesport* (Pennsylvania); 15–21.: *Homestead* (Pa); 22–28.: *Morgantown* (W. Virginia).

1927. április 24–30.: *Highland Park* (Mich.); május 2–8.: *East-Chicago* (Illinois); 9–15.: *Detroit* (Mich.); június 12–19.: *Los Angeles* (Calif.)

Magyar nemzeti vonatkozású szolgálatok:

1926. március 15. *Cleveland* (Oh). Több mint tízezer amerikai magyar találkozás az első amerikai Kossuth-szobornál. Hazafias beszédet mondtam és a szobrot a baptisták nevében megkoszorúztam. Október 6: *Canton* (Oh). Az aradi vértanúk és a Mohácsi vész 400. évfordulója emlékére a helyi magyar egyházak és egyletek közös megemlékezése.

Ünnepi szónok voltam. November 11.: *McKeesport* (Ca). Az ún. „fegyverszüneti emléknapon”, amely munkaszüneti nap Amerikában, beszédet mondtam az első világháború következményeiről, Magyarország tragédiájáról.

1927. február 21.: *Detroit* (Mich.) A New York-i Kossuth-szobor felállítására érdekében az egyletek nagy-

gyűlésén Kossuthról, mint a vallásszabadság hősről beszéltem. Beválasztottak az intéző-bizottságba.

Március 15.: *Detroit* (Mich.) A református egyház ünnepélyén, meghívásra ünnepi beszédet mondtam. Június 12.: *Los Angeles* (Calif.) South Park Baptist Church. Előadás a magyar szellemi és gazdasági értékekről a világtörténelem mérlegén címmel. Június 20.: *Los Angeles*. A magyarság közös nagygyűlésén beszédet mondtam a magyar egység szükségességéről. Június 10.: *Detroit* (Mich.). Neves amerikai diplomaták és *professzorok* vezetésével megalakult a „Hungary Society”. A rendezők kérésére beszédet mondtam, kérve az amerikai egyetemek támogatását, az amerikai–magyar diákcseré kapcsán is. Ugyancsak ebben a nagyvárosban vendége voltam *Kemény Györgynek*, a *Petőfi Társaság* koszorús költőjének, akivel a Magyar Nap alkalmával találkoztam, amikor a helyi sajtóbizottságba is beválasztottak.

Meg kell jegyezmem, hogy a fentiekben nem soroltam fel azt a munkásságot, amit több hónapon át a Cantonban és Detroitban lelkipásztoroként szolgáltam, vagy ha vendégszónokként más protestáns (nem baptista) templomokban prédikáltam. Amerikai tartózkodásom idején számos angol gyülekezetben alkalmam volt ismertetni a magyarországi baptista misszió történetét is.

A tengeren túli magyar sajtótermékek nagyban segítettek, támogatták azt a munkát, amit az Úr szolgálatában végeztem. Külön megemlítem az alábbiakat, melyekben vezércikkeket, verseket és elmélkedéseket is kértek, illetve közöltek tőlem: „Evangelium Hírnöke”, „Amerikai Magyar Népszava” (a legnagyobb magyar napilap), „Akroni Hírlap”, „Magyar Hírlap”, „Detroiti Újság”, „Magyar Bányászlap”, „Californiai Magyarság” stb.

*

A magyar ifjúság többsége „amerikanizálódik”, anyanyelvükön hiányosan vagy egyáltalán nem tudnak. Hála Istennek, van ellenpélda is, aminek nagyon örültem. Egy ilyen öntudatos leánykával találkoztam Akronban. Amerikában született, de szépen beszél magyarul. Magyarságáról biznyságot is tesz. Midőn a gimnázium előtt tanulótársai közül többen csúfolták, mert egy magyar barátnőjével anyanyelvén beszélt – így felelt diáktársainak: „Miért szégyelljem magyarságomat? Itt Amerikában akkor még őserdők és vademberek voltak, amikor Magyarországon már magas kulturális élet volt.” A kislány rögtönzött történelemórát tarthatott, mert ismerte az óhaza történelmét, amit kevés amerikai mondhat el magáról. Nagyon szép szokás, hogy számos baptista és más felekezetű magyar gyülekezetben a nyári szünidőben gyermekeik részére mindennapos bibliaiskolát is szerveznek, ahol őket megtanítják magyarul írni és olvasni is.

*

Megállok egy kirakat előtt. Fényképeket látok kiállítva, pedig nem fényképészet, hanem egy divatáru-cég üzletének kirakata. Akaratlanul is végigsiklik tekintetem a fényképeken. Egy öreg evangélista, kezében bibliával... Egy cseh-tót püspök, kegyes arccal... Egy tenyérjónő... Egy táncosnő... Egy híres feltalálós... Egy bokszbajnok, óriási fekete kesztyűvel... Továbbmegyek. Suttogom: Ez Amerika!